

Zadužnica u hrvatskom pravnom sustavu i sudskoj praksi

UDK 347.952(497.5)

Pregledni rad

Primljeno (Received): 10.10. 2017.

Prihvaćeno (Accepted): 26.10. 2017.

Zadužnica je u hrvatski pravni sustav uvedena 1996. godine, iako ne odmah pod tim nazivom, ali sa svim obilježjima koje podrazumijeva taj institut osiguranja tražbina. U posljednjih dvadeset godina izvršeno je niz većih ili manjih izmjena odredbi koje reguliraju način izdavanja, svojstva i pravne učinke zadužnice. Međutim, sve do danas evidentna je podnormiranost ovog instituta ovršnog prava, a u praksi su kontinuirano prisutne dvojbe u svezi postupanja sa zadužnicom od njezina nastanka pa sve do ostvarivanja prava iz zadužnice ili prestanka tog prava. Osnovni cilj rada je prvenstveno ukazati na sve probleme i dvojbe u svezi postupanja sa zadužnicom od njezina izdavanja pa do ostvarivanja prava iz zadužnice, odnosno do prestanka prava temeljem zadužnice, uz istodobni prijedlog rješenja tih dvojbi u pravnoj regulativi i sudskoj praksi. Primjerice, te dvojbe odnose se na dospelost prava iz zadužnice, zastaru tog prava, pravni interes za usporedno pokretanje parnice, vraćanje zadužnice dužniku nakon ispunjenja osigurane tražbine, ima li zadužnica značenje presuđene stvari, mogućnost traženja ovrhe i bez prethodnog obraćanja Financijskoj agenciji, prilaže li se zadužnica u izvorniku ili preslici kod ostvarivanja prava temeljem zadužnice kao ovršne isprave i sl.

Uvodno se u radu navodi pojam i pravna obilježja zadužnice kao i povijesni pregled pravne regulative instituta zadužnice, a nakon toga se razrađuju sporna pitanja uočena u praksi uz prikaz pravnih stajališta sudova, posebno Vrhovnog suda Republike Hrvatske kao najvišeg tijela sudbene vlasti.

Ključne riječi: zadužnica, bjanko zadužnica, ovršna isprava, rješenje o ovrsi, zastara, dospelost, presuđena stvar, pravni interes

Jadranko Jug

1. UVOD

Ovršni zakon iz 1996. godine¹ uveo je u hrvatski pravni sustav mogućnost zapljene računa nakon pristanka dužnika² i koji pravni institut je predstavljao izvansudsko i dobrovoljno osiguranje tražbine vjerovnika, odnosno sredstvo osiguranja plaćanja. Taj pravni institut kasnije je nazvan zadužnicom³

te je do danas prisutan u hrvatskom pravnom sustavu. Razvoj pravnog instituta zadužnice kretao se tako da je 1999. godine uvedena mogućnost izdavanja bjanko zadužnice za trgovce, mogućnost zapljene svih računa dužnika kao i mogućnost prijenosa prava iz zadužnice.⁴ Nakon toga je 2003. godine određeno da dužnik zadužnicom

1 „Narodne novine“, broj 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05 i 67/08 – dalje OZ/96)

2 V. čl. 183. OZ/96.

3 Naziv „zadužnica“ prvi put spominje se u Zakonu o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona („Narodne novine“ broj 29/99. – dalje ZIDOZ/99), ali samo u odnosu na zapljenu računa temeljem bjanko zadužnice (čl. 25. ZID OZ/99. kojim je dodan novi čl.

183.a OZ/96). Pravni institut zapljene računa po pristanku dužnika u cijelosti je nazvan zadužnicom temeljem Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona („Narodne novine“, broj 88/05 – dalje ZIDOZ/05) i gdje je čl. 85. te novele promijenjen naslov čl. 183. OZ/96 u „Zapljeni računa temeljem zadužnice“.

4 V. čl. 24. i 25. ZIDOZ/99. kojima su izmijenjeni ili dodani čl. 183.a st. 1, čl. 183. st. 1. i 4. OZ/96.

uvijek daje suglasnost za zapljenu svih računa,⁵ a 2005. godine je ukinuto ograničenje da bjanko zadužnicu može izdati samo trgovac te je po prvi put cjelokupni institut jasno nazvan zadužnicom⁶. Ovršnim zakonom iz 2010. godine,⁷ koji sam u cijelosti nikada nije stupio na snagu, propisano je da je zadužnica privatna isprava koju je potvrdio javni bilježnik,⁸ a Ovršnim zakonom iz 2012. godine⁹ uveden je Registar zadužnica i bjanko zadužnica te je omogućena provedba naplate kod Financijske agencije (dalje FINA) samo zadužnice pravilno upisane u Registar zadužnica.¹⁰ Sljedećom novelom OZ/12. iz 2014. godine¹¹ propisana je različita provedba naplate kod FINA-e, ovisno o tome je li zadužnica upisana u registar zadužnica ili ne.¹² Zadnjom novelom OZ/12.¹³ ponovno je izjednačena provedba naplate kod FINA-e zadužnice upisane u Registar zadužnica i one koja nije upisana, zadužnica je izgubila svojstvo pravomoćnog rješenja o ovrsi te je izrijekom propisano da se zadužnica radi naplate FINA-i dostavlja u izvorniku.¹⁴

Unatoč kontinuiranim izmjenama odredbi Ovršnih zakona koji su regulirali institut zadužnice, do danas nisu uklonjene sve dvojbe u svezi pravnih učinaka zadužnice. Osnovna obilježja i pravna priroda zadužnice koja ima svojstvo ovršne isprave, ali i rješenja o ovrsi (sada nepravomoćnog) nisu sporna i jasno proizlaze iz pozitivnog propisa.¹⁵ Također, nije sporno da zadužnica može biti vrijednosni papir s apstraktnom obvezom te da se prava iz zadužnice mogu prenositi.¹⁶ Neke dvojbe u svezi pravnih učinaka zadužnice uglavnom su uklonjene izmjenama i dopunama odredbi Ovršnog zakona u razdoblju nakon uvođenja zadužnice u hrvatski pravni sustav,¹⁷ dok su druge dijelom uklonjene

sudskom praksom s obzirom na očiglednu podnormiranost odredbi ovršnih zakona gdje je reguliran taj pravni institut¹⁸. Međutim, zbog relativno malog broja odluka najvišeg tijela sudbene vlasti u svezi pravnih učinaka zadužnice i dalje su prisutne dvojbe i različita postupanja u svezi ostvarivanja prava iz zadužnice.

Zadužnica je dobrovoljni instrument osiguranja novčanih tražbina koji se može zloupotrijebiti s obzirom na to da se zadužnica može dostaviti Fini radi naplate odmah nakon njenog izdavanja. Zadnjom novelom OZ/12. zadužnica je izgubila status pravomoćnog rješenja o ovrsi, slijedom čega će Fina postupiti kao u povodu rješenja o ovrsi koje je dostavio sud, na koji način je dužnik u mogućnosti od suda ishoditi odgodu naloga bankama za provedbu prijenosa.¹⁹ Međutim, i dalje je prisutan problem ostvarenja povrata zadužnice nakon što je dužnik ispunio svoju obvezu, a posebno postoji dvojba oko toga tko je pasivno legitimiran za povrat zadužnice koju ne drži u posjedu vjerovnik.

Zadužnica je kao sredstvo osiguranja tražbine u cijelosti istisnula mjenicu kao sredstvo osiguranja tražbine te je u pravnom prometu postala nezaoobilazni instrument osiguranja novčanih tražbina, a posredno i sredstvo plaćanja. Takva široka primjena ovoga pravnog instituta ovršnog prava, evidentna podnormiranost, kontinuirana prisutnost dvojbi i neujednačenog postupanja od strane sudova ukazuju na izuzetnu važnost uklanjanja bilo kakvih dvojbi u svezi pravnih učinaka zadužnice od trenutka njezina nastanka pa do prestanka prava temeljem zadužnice. Osnovni cilj ovog rada je prikaz problema i dvojbi uočenih u primjeni pravnog instituta zadužnice uz istodobni prijedlog rješenja temeljem dosadašnje sudske prakse, prvenstveno najvišeg suda u Republici Hrvatskoj (dalje RH).

2. POJAM I PRAVNA OBILJEŽJA ZADUŽNICE

Zadužnica je privatna isprava potvrđena (solemnizirana) od strane javnog bilježnika kojom dužnik daje suglasnost da se radi naplate tražbine određenog vjerovnika zaplijene svi računi koje dužnik ima kod banaka te da se novac s tih računa, u skladu s njegovom izjavom sadržanom u toj ispravi, isplaćuje vjerovniku.²⁰ Zaduznica se izdaje u jednom primjerku te ima pravni učinak rješenja o ovrsi

5 V. čl. 66. i 67. Zakona o izmjenama i dopunama OZ/96. („Narodne novine“, broj 173/03. – dalje ZIDOZ/03) kojima je izmijenjen čl. 183. st. 1. i čl. 183. a st. 1. OZ/96.

6 V. čl. 85. i 86. Zakona o izmjenama i dopunama OZ/96. („Narodne novine“, broj 88/05. – dalje ZIDOZ/05) kojima je izmijenjen naslov iznad čl. 183. OZ/96 kao i čl. 183. a st. 1. OZ/96.

7 („Narodne novine“, 139/10, 125/11, 150/11, 154/11, 12/12 i 70/12 – dalje OZ/10).

8 V. čl. 125. st. 1. OZ/10.

9 „Narodne novine“, broj 112/12, 93/14. i 73/17. – dalje OZ/12.

10 V. čl. 216. OZ/12.

11 „Narodne novine“, broj 93/214. – dalje ZIDOZ/14.

12 V. čl. 65. ZIDOZ/14. kojim je izmijenjen čl. 208. OZ/12.

13 V. Zakon izmjenama i dopunama OZ/12. („Narodne novine“, broj 73/17. – dalje ZIDOZ/17).

14 V. čl. 25., 27., 29. i 30. ZIDOZ/17. kojima je brisan čl. 208. te izmijenjeni čl. 209., 214. i 215. OZ/12.

15 V. čl. 214. st. 1. i st. 7. OZ/12.

16 To proizlazi iz čl. 214. st. 4. u svezi čl. 185. st. 1. OZ/12.

17 Tako je primjerice dvojba oko pitanja zastare tražbine iz zadužnice riješena kada je OZ/10. u čl. 125. st. 1. i čl. 126. st. 1. propisao da zadužnica ili bjanko zadužnica moraju biti potvrđeni (solemnizirani) od javnog bilježnika, a ne javno ovjerenjeni. Time je zadužnica temeljem čl. 59. st. 1. Zakona o bilježništvu („Narodne novine“, broj 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09. i 120/16. – dalje ZJB) izjednačena s javnobilježničkim aktom, odnosno stekla je status tražbine „utvrđene javnobilježničkim aktom“, a Zakon o obveznim odnosima („Narodne novine“, broj 35/05, 41/08,

125/11. i 78/15. – dalje ZOO) u čl. 233. st. 1. za takve tražbine predviđa desetogodišnji rok zastare.

18 To se primjerice odnosi na pitanje pravnog interesa za ostvarivanje tražbine iz zadužnice u parnici ili pitanje ima li zadužnica značenje presudene stvari (V. npr. odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske – dalje VSRH broj Revt-288/15-2 od 18 listopada 2016. i Revt-167/07-2 od 15 travnja 2008.).

19 V. čl. 27., 29. i 30. ZIDOZ/17. kojima su izmijenjeni i dopunjeni čl. 209., 214. i 215. OZ/12.

20 V. čl. 214. s. 1. OZ/12.

kojim se zapljuje tražbina po računu i prenosi na ovrhovoditelja.²¹ Obvezu iz zadužnice prema vjerovniku mogu u istoj ili dodatnoj ispravi istodobno ili naknadno preuzeti i druge osobe u svojstvu jamaca plataca, i to davanjem pisane izjave koja je po svojem sadržaju i obliku ista s izjavom dužnika.²² Nadalje, prava iz zadužnice su prenosiva na druge osobe,²³ a zadužnica ima i svojstvo ovršne isprave temeljem koje se može tražiti ovrha protiv dužnika na drugim predmetima ovrhe.²⁴

Zadužnica je stoga pisana isprava koja služi kao instrument osiguranja tražbina,²⁵ a može se odrediti i kao strogo formalni, jednostrani privatnopravni akt dužnika (i jamca platca) kojim bi se preuzimala obveza ispunjenja određene novčane tražbine i davala suglasnost da se radi njezine naplate mogu plijeniti računi dužnika i s njih prenositi sredstva na vjerovnika.²⁶ Zaduznica ima i javnopravni učinak jer joj se priznaje pravni status rješenja o ovrsi i ovršne isprave, a prava iz zadužnice su prenosiva. M. Dika tako određuje zadužnicu kao strogo formalni pravni akt s javnopravnim učincima rješenja o ovrsi, odnosno ovršne isprave.²⁷ Stroga formalnost zadužnice proizlazi iz obveze da se mora sastaviti u obliku pisane i potvrđene (solemnizirane) isprave, a pored toga mora biti sastavljena i popunjena sukladno podzakonskim aktima.²⁸ Zaduznica je samostalan pravni posao koji prati neki glavni pravni posao sa svrhom pojačanja i osiguranja novčane obveze iz toga drugoga glavnoga ugovornog odnosa,²⁹ a također je autonoman i dobrovoljan akt dužnika koji ima sve elemente jednostranoga pravnog posla.

Bjanko zaduznica razlikuje se od obične zadužnice po tome što iznos tražbine u odnosu na koju dužnik daje suglasnost za zapljenu i isplatu s njegovih računa nije upisan u zadužnicu prilikom izdavanja zadužnice, a pored toga ne mora biti odmah određen i upisan vjerovnik, već može biti i naknadno upisan u zadužnicu.³⁰ Za bjanko zadužnicu podzakonskim aktom se određuje najviši iznos koji se može upisati u pojedine vrste te isprave,³¹ a također je posebno propisano da je bjanko zadužnica istinita u pogledu svojega sadržaja, ako je vjerovnik naknadno upisao iznos tražbine koji je manji ili jednak onome za koji mu je dužnik dao suglasnost u trenutku potvrđivanja kod javnog bilježnika te podatke o vjerovniku.³² U ostalom dijelu primjenjuje se sve odredbe čl. 214. OZ/12. koje se odnose na običnu zadužnicu.³³

2.1. Zaduznica kao vrijednosni papir

U pravnoj teoriji je prihvaćeno stajalište da zadužnica ima i obilježja vrijednosnog papira, točnije obligacijskoga vrijednosnog papira.³⁴ Prema ZOO-u vrijednosni papir je isprava kojom se njezin izdavatelj obvezuje ispuniti obvezu upisanu u toj ispravi njezinom zakonitom imatelju, a bitni sastojci vrijednosnog papira propisani su također u ZOO-u.³⁵ Obična zadužnica sadržava sve navedene sastojke te se može kvalificirati kao vrijednosni papir.³⁶ U odnosu na bjanko zadužnicu u pravnoj teo-

21 *Ibid.*

22 V. čl. 214. st. 2. OZ/12.

23 Prijenos se obavlja ispravom na kojoj je javno ovjeren potpis vjerovnika kao prenositelja, a stjecatelj (novi vjerovnik) ima sva prava koja je po toj ispravi imao vjerovnik (čl. 214. st. 4. OZ/12). Također, propisano je istom odredbom OZ/12. da se na prijenos tražbine iz zadužnice na odgovarajući način primjenjuje odredba čl. 185. st. 1. OZ/12. koja određuje da se tražbina koja se zasniva na vrijednosnom papiru može prenijeti samo u svojem punom iznosu.

24 V. čl. 214. st. 7. OZ/12. Svojstvo ovršne isprave imaju i isprave u kojima je obvezu prema vjerovniku preuzela druga osoba u svojstvu jamca platca.

25 Tako i Vidović, A.; Naplata zadužnice – Aktualnosti, Računovodstvo, revizija i financije br. 4, 2015., str. 140.

26 *Ibid.* Matković određuje zadužnicu kao privatnu ispravu koju potvrđuje javni bilježnik, a njome dužnik daje suglasnost da se radi naplate tražbine vjerovnika zaplijeni njegove račune u bankama te da se novac s tih računa, sukladno izjavi u ispravi, isplati izravno vjerovniku (Matković, B., Zaduznica i bjanko – zaduznica po novome Ovršnome zakonu, Porezni vjesnik: objašnjenja za primjenu propisa s područja poreznog sustava RH, broj 1, Zagreb, 2013., str. 69.).

27 V. Dika, M.; Zaduznica i bjanko zaduznica, Pravo u gospodarstvu, godište 38, svezak 6, Zagreb, 1999. str. 353.

28 Ti podzakonski akti su pravilnici o obliku i sadržaju zadužnice i to: Pravilnik o obliku i sadržaju zadužnice („Narodne novine“, broj 115/12. i 82/17. – dalje Pravilnik o zadužnici) i Pravilnik o obliku i sadržaju bjanko zadužnice („Narodne novine“, broj 115/12. i 82/17. – dalje Pravilnik o bjanko zadužnici).

29 Tako i Šafranko, Z., Zaduznica i njezino novo ovršno uređenje, Pravo u gospodarstvu, godište 49, svezak 6, Zagreb, 2010., str. 1491.

30 V. čl. 215. st. 1. OZ/12.

31 V. čl. 9. Pravilnika o bjanko zadužnici prema kojem dužnik može izdati bjanko zadužnicu na obrascu iz navedenoga pravilnika s naznakom najvišeg iznosa koji može kasnije upisati vjerovnik (ti iznosi su do 5.000,00, do 10.000,00, do 50.000,00, do 100.000,00, do 500.000,00 i do 1.000.000,00 kuna).

32 V. čl. 215. st. 5 OZ/12.

33 V. čl. 215. st. 3 OZ/12.

34 V. npr. Dika, op. cit. str. 353. i 354., Matković, op. cit. str. 69, Šafranko, op. cit. str. 1493., Giunio, M. A., Zaduznica – deset godina poslije (1996. – 2006.), Pravo u gospodarstvu, godište 46, svezak 1, Zagreb, 2007., str. 7. i Vukmir, B., Kritički osvrt na za zadužnicu, Pravo i porezi broj 4., godina XIX., Zagreb, 2010., str. 5. i 6.

35 V. čl. 1135. st. 1. i čl. 1136. st. 1. ZOO-a. Bitni sastojci koje mora imati isprava da bi se mogla smatrati vrijednosnim papirom su: 1) naznaka vrste vrijednosnog papira, 2) tvrtka, odnosno naziv i sjedište, odnosno ime i prebivalište izdavatelja vrijednosnog papira, 3) tvrtka, odnosno naziv ili ime osobe na koju, odnosno po čijoj naredbi vrijednosni papir glasi, ili naznaku da papir glasi na donositelja, 4) točno naznačena obveza izdavatelja koja proizlazi iz vrijednosnog papira, 5) mjesto i nadnevak izdavanja vrijednosnog papira, a kod onih koji se izdaju u seriji, i njihov serijski broj, 6) potpis izdavatelja vrijednosnog papira, odnosno faksimil potpisa izdavatelja vrijednosnih papira koji se izdaju u seriji (čl. 1136. st. 1. ZOO-a).

36 To proizlazi iz čl. 4. Pravilnika o zadužnici jer je njim propisan oblik i sadržaj zadužnice koji u cijelosti obuhvaća sve sastojke koji su propisani i u čl. 1136. st. 1. ZOO-a za ispravu koja se može smatrati vrijednosnim papirom. Tako i Vukmir, op. cit. str. 6., Dika, op. cit. str. 354., Giunio, op. cit. str. 7. Smatram da je upitno običnu zadužnicu smatrati vrijednosnim papirom do donošenja ZIDOZ/05. jer joj je nedostajao naziv, odnosno naznaka vrste vrijednosnog papira (tako i Giunio, op. cit. str. 7.), dok neki teoretičari smatraju da je i prije toga institut „zapljene računa po pristanku dužnika“ i kada je samo jasno postojao naziv bjanko zadužnica također ispunjavao uvjete za kvalifikaciju vrijednosnim papirom, ako je na samoj ispravi naveden naziv „zadužnica“

riji je prihvaćeno stajalište da bjanko zadužnica ne ispunjava pretpostavke da bi se smatrala vrijednosnim papirom u trenutku njezina izdavanja jer joj u svakom slučaju nedostaje podatak o obvezi izdavatelja.³⁷ Bjanko zadužnica će postati vrijednosni papir tek onda kada vjerovnik upiše iznos obveze, a ako nije naveden vjerovnik i kada se upiše tvrtka odnosno naziv ili ime osobe korisnika vrijednosnog papira. Da je obična zadužnica ujedno i vrijednosni papir može se zaključiti i iz odredbe čl. 214. st. 4. OZ/12. jer se na prijenos tražbine iz zadužnice na odgovarajući način primjenjuju odredbe OZ/12. koje se odnose na vrijednosne papire.³⁸

2.2. Apstraktnost zadužnice

Jedno od glavnih obilježja vrijednosnih papira je apstraktnost ugovorne obveze izdavatelja vrijednosnog papira, odnosno vjerovnik može tražiti ispunjenje obveze navedene u vrijednosnom papiru, a izdavatelj protiv takvog zahtjeva ima mogućnost ograničenih prigovora koji su propisani u ZOO-u ili posebnom zakonu.³⁹ S obzirom na to da OZ/12. ne propisuje posebno prigovore koje izdavatelj zadužnice može istaknuti protiv zahtjeva vjerovnika za ispunjenje obveze iz zadužnice, relevantne su odredbe ZOO-a koje propisuju općenito mogućnost prigovora izdavatelja vrijednosnog papira protiv imatelja vrijednosnog papira.⁴⁰ Stoga izdavatelj zadužnice i dužnik može stavljati imatelju zadužnice i vjerovniku samo prigovore koji se tiču izdavanja papira, kao što je krivotvorenje, zatim prigovore koji proizlaze iz sadržaja papira, kao što su rokovi ili uvjeti i prigovore koje ima prema samom imatelju papira, kao što su prijeboj, nedostatak zakonom propisanog postupka za stjecanje vrijednosnog papira i odsutnost ovlasti.⁴¹ Prigovore koji se odnose na sam pravni posao koji je bio razlog izdavanja zadužnice kao sredstva osiguranja, dužnik može istaknuti samo vjerovniku kojem je on ustupio vrijednosni papir (zadužnicu), ali ne i kasnijim stjecateljima na koje je prenesena tražbina iz zadužnice.⁴²

Zadužnica uvijek ima osnovu u nekom pravnom poslu koji nije vidljiv iz zadužnice, a Pravilnik o zadužnici ne propisuje obvezu unošenja u zadužnicu podataka o osnovnom pravnom poslu.⁴³ U zadužnici se navodi samo visina tražbine uvećana za ugovorene kamate i ostale sporedne tražbine ako ih ima, te visina zatezne kamate koja teče od dana određenog od strane vjerovnika, odnosno od dana

kada vjerovnik podnese zadužnicu na naplatu.⁴⁴ S obzirom da OZ/12. i Pravilnik o obliku i sadržaju zadužnice ne propisuju obvezu unošenja osnovnoga pravnog posla u zadužnicu, ali s druge strane niti zabranjuju takvo unošenje, neki teoretičari smatraju da bi dužnik kod unošenja obveznih podataka u zadužnicu glede iznosa tražbine, kamata i sporednih tražbina, mogao navesti i kondicije osnovnoga pravnog posla.⁴⁵ Ako bi se prihvatilo da je to moguće, onda bi obična zadužnica u velikoj mjeri izgubila obilježje apstraktnosti. S obzirom na to da ZOO kod vrijednosnih papira mogućnost iznošenja prigovora dužnika koji se odnose na osnovni pravni posao ograničuje samo na prvog vjerovnika kojem je ustupljen vrijednosni papir, proizlazilo bi da u slučaju navođenja osnovnoga pravnog posla, koji je bio temelj izdavanja zadužnice, to ne bi bilo značajno za vjerovnike na koje je izvršen prijenos tražbine iz zadužnice.⁴⁶

Mišljenja sam da propisani obvezatni sadržaj zadužnice ipak treba tumačiti u smislu da je to i jedini sadržaj koji zadužnica može imati, jer da je zakonodavac imao namjeru dopustiti unošenje osnovnoga pravnog posla u običnu zadužnicu onda bi to i spomenuo kao mogućnost i dispoziciju dužnika kao izdavatelja. Kod bjanko zadužnice je tražbina koja se naknadno upisuje po prirodi stvari apstraktna te je isključena mogućnost navođenja osnovnoga pravnog posla kod izdavanja bjanko zadužnice jer bi time ona izgubila osnovni smisao. Apstraktnost zadužnice je povoljna za vjerovnika, ali je istodobno nepovoljna za dužnika jer omogućuje manipulaciju od strane vjerovnika.⁴⁷ Nakon donošenja ZIDOZ/17. znatno je smanjena mogućnost zlorabe prava temeljem zadužnice jer je zadužnica izgubila svojstvo pravomoćnog rješenja o ovrsi te je provedba naplate na temelju zadužnice izjednačena s izravnom naplatom temeljem drugih ovršnih isprava i gdje FINA postupka kao u povodu rješenja o ovrsi koje je dostavio sud.⁴⁸

3. POVIJESNI PREGLED PRAVNOG UREĐENJA ZADUŽNICE I BJANKO ZADUŽNICE

Pravni institut zadužnice kao institut ovršnog prava i sredstvo osiguranja tražbine po prvi put u hrvatskom pravnom sustavu pojavljuje se 1996. godine u OZ/96., iako ne odmah pod tim imenom, ali sa svim osnovnim obilježjima koje ima zadužnica. Na-

(tako Dika, op. cit. str. 354.).

37 Ibid.

38 V. čl. 185. st. 1. OZ/12.

39 V. čl. 1157. ZOO-a.

40 V. čl. 1157. st. 1. ZOO-a.

41 Ibid.

42 V. čl. 1157. st. 2. ZOO-a.

43 V. čl. 4. st. 1. Pravilnika o zadužnici.

44 Ibid.

45 Tako i Dika, op. cit. str. 352 i Gunio, op. cit. str. 6.

46 U suprotnom obična zadužnica ne bi bila vrijednosni papir.

47 To se prvenstveno odnosi na pokušaje naplate i aktiviranja tražbine iz zadužnice nakon što je dužnik podmirio obvezu iz osnovnog posla ili pokušaja naplate tražbine iz zadužnice za drugi pravni posao za koji nije izdana zadužnica kao sredstvo osiguranja naplate.

48 V. supra bilj. 14.

kon toga je u sedam navrata dolazilo do manjih ili većih promjena pravne regulative zadužnice, od čega tri promjene u ovršnim zakonima, a četiri promjene izvršene su novelama važećih ovršnih zakona. Dakle, pravni institut zadužnice prisutan je u pravnom sustavu RH više od dvadeset godina, ali su do danas prisutne dvojbe u svezi pravnih učinaka zadužnice.

3.1. Ovršni zakon iz 1996. godine

Odredbom čl. 183. OZ/96. u hrvatski pravni sustav uveden je pravni institut „*zapljene računa po pristanku dužnika*“ koji po svojim obilježjima u cijelosti odgovara pravnom institutu zadužnice. Dužnik je tim pravnim institutom davao suglasnost za zapljenu određenog njegovog računa kod banke ili druge pravne osobe koja obavlja poslove platnog prometa u svrhu naplate tražbine vjerovnika kao i suglasnost da se njegova novčana sredstva s tog računa u skladu s njegovom izjavom sadržanom u toj ispravi izravno s računa isplaćuju vjerovniku.⁴⁹ Tu suglasnost i izjavu dužnik je morao načiniti u obliku javnobilježnički ovjerovljene isprave i ona je imala učinak pravomoćnog rješenja o ovrsi.⁵⁰ Takvu ispravu neposredno je banci ili drugoj pravnoj osobi, koja obavlja poslove platnog prometa, dostavljao vjerovnik s učincima dostave sudskog rješenja o ovrsi.⁵¹ Zapljena računa po pristanku dužnika jedino nije utjecala na provedbu ovrhe radi namirenja tražbine po osnovi zakonskog uzdržavanja, naknade štete nastale po osnovi narušenja zdravlja ili smanjenja, odnosno gubitka radne sposobnosti i naknade štete po osnovi izgubljenog uzdržavanja zbog smrti davatelja uzdržavanja.⁵² Stoga kod uvođenja pravnog instituta „*zapljene računa po pristanku dužnika*“ uopće se nije koristio naziv „*zadužnica*“, nije postojala bjanko zadužnica, na ispravi je samo bila potrebna ovjera potpisa dužnika, mogao se plijeniti samo jedan određeni račun dužnika, a takva isprava nije imala ujedno i značenje ovršne isprave.

3.2. Novela Ovršnog zakona iz 1999. godine

Prvom novelom OZ/96. došlo je do znatne promjene u pravnoj regulativi zadužnice. Najveća promjena sastojala se u uvođenju bjanko zadužnice te se po prvi put uopće spominje naziv „*zadužnica*“, ali samo za bjanko zadužnicu.⁵³ U odnosu na običnu zadužnicu ili još uvijek „*zapljenu računa po pristanku dužnika*“ novina je da dužnik može dati suglasnost za zapljenu jednog ili svih računa koje ima kod pravnih osoba koje obavljaju poslove plat-

nog prometa.⁵⁴ Nadalje, uvedena je mogućnost da na istoj ispravi ili dodatnim ispravama uz ispravu dužnika, istodobno kad dužnik ili naknadno, obvezu prema vjerovniku mogu preuzeti i druge osobe u svojstvu jamaca platca, i to izjavom na kojoj je javno ovjerovljen njihov potpis, a koja je sadržajno ista s izjavom dužnika. Također, uvedena je mogućnost prijenosa prava vjerovnika iz isprave na druge osobe temeljem isprave na kojoj mora biti javno ovjerovljen potpis vjerovnika, i na koji način takve osobe stječu sva prava koja je po toj ispravi imao vjerovnik.⁵⁵ ZIDOZ/99. detaljnije je propisao obveze pravne osobe koja obavlja poslove platnog prometa prema vjerovniku u slučaju ako njegova tražbina nije namirena u cijelosti, odnosno obveze prema dužniku (jamcu platcu) u slučaju da je vjerovnik u cijelosti naplatio tražbinu.⁵⁶ Ovom novelom obična zadužnica, koja se još ne naziva tako, ali bi se i mogla tako nazvati s obzirom na uvođenje bjanko zadužnice, stječe i svojstvo ovršne isprave na temelju koje se može tražiti protiv dužnika ili jamca platca ovrha i na drugim predmetima ovrhe.⁵⁷

Novelom OZ/96 iz 1999. godine uvedena je mogućnost izdavanja bjanko zadužnice, ali samo za dužnike trgovce.⁵⁸ Po prvi put se spominje naziv „*zadužnica*“, i to prvenstveno u naslovu dodatnog čl. 183.a OZ/96., a zatim i u samom tekstu čl. 183.a OZ/96. Prvo obilježje uvedene bjanko zadužnice je da prilikom njezina izdavanja nije upisan iznos tražbine u svrhu čije naplate se izdaje zadužnica, već se taj iznos upisuje naknadno od strane vjerovnika.⁵⁹ Drugo obilježje odnosi se na to da vjerovnik može biti određen odmah prilikom sastavljanja isprave, a može biti određen i upisan u ispravu naknadno.⁶⁰ Također, određeno je da će ministar pravosuđa propisati sadržaj i oblik bjanko zadužnice kao i najviše iznose koji se mogu upisati u pojedine vrste te isprave.⁶¹ U ostalom dijelu sve ono što je ZIDOZ/99. propisao za običnu zadužnicu primjenjuje se na odgovarajući način i na bjanko zadužnicu.

54 V. čl. 24. ZIDOZ/99. kojim je izmijenjen čl. 183. OZ/96.

55 V. čl. 183. st. 4. OZ/96.

56 Tako vjerovnik može od pravne osobe koja obavlja poslove platnog prometa zahtijevati da mu vrati ispravu ako njegova tražbina nije u cijelosti namirena, pri čemu mora na toj ispravi naznačiti koji je iznos glavnice, kamate i troškova naplaćen. Ako je vjerovnik u cijelosti namirio svoju tražbinu, pravna osoba koja obavlja poslove platnog prometa dužna je o tome obavijestiti dužnika, odnosno jamca platca i na njihov zahtjev predati im ispravu (čl. 183. st. 6. OZ/96).

57 V. čl. 183. st. 7. OZ/96.

58 V. supra bilj. 53. Određenje trgovca u vrijeme ZIDOZ/99. propisao je u čl. 1. st. 1. i čl. 3. st. 1. Zakon o trgovačkim društvima („Narodne novine“, broj 111/93. i 34/99. – dalje ZTD).

59 V. čl. 183.a st. 1. OZ/96.

60 Ibid.

61 V. čl. 183. st. 4. OZ/96. Slijedom te odredbe je ministar pravosuđa donio prvi Pravilnik o obliku i sadržaju bjanko zadužnice („Narodne novine“, broj 107/99).

49 V. čl. 183. st. 1. OZ/96.

50 Ibid.

51 V. čl. 183. st. 2. OZ/96. Dostava se mogla izvršiti neposredno u prijemnom uredu banke ili druge pravne osobe koja obavlja poslove platnog prometa, a također i putem javnog bilježnika.

52 V. čl. 183. st. 3. OZ/96.

53 V. čl. 25. ZIDOZ/99. kojim je dodan čl. 183.a OZ/96.

3.3. Novela Ovršnog zakona iz 2003. godine

ZIDOZ/03. neznatno je mijenjao pravno uređenje obične i bjanko zadužnice. Te promjene odnosile su se samo na predmet u odnosu na koji se daje suglasnost za zapljenu te je isključena mogućnost zapljene samo jednog određenog računa dužnika. Tom novelom izričkom je propisano da dužnik daje suglasnost za zapljenu svih svojih računa koje ima kod pravnih osoba koje obavljaju poslove platnoga prometa.⁶² Tako je znatno poboljšan položaj vjerovnika jer je on sada imao na raspolaganju sve račune dužnika u svrhu ostvarenja tražbine iz zadužnice, a zadužnica je postala kvalitetnije sredstvo osiguranja (naplate) tražbine vjerovnika.

3.4. Novela Ovršnog zakona iz 2005. godine

ZIDOZ/05. također nije izvršio znatnije promjene pravnog instituta obične i bjanko zadužnice, ali su one ipak važne jer su one i dio današnjega pozitivnog pravnog uređenja tog instituta. Prva promjena odnosila se na to da je tom novelom konačno cijeli pravni institut nazvan zadužnicom, odnosno promijenjen je naslov „*zapljena računa po pristanku dužnika*“ u „*zapljena računa na temelju zadužnice*“.⁶³ Stoga tek od novele Ovršnog zakona iz 2005. godine u formalnom smislu u hrvatskom pravnom sustavu možemo govoriti o običnoj i bjanko zadužnici. Druga promjena odnosila se na ukidanje ograničenja da samo trgovac može izdati bjanko zadužnicu, a zadnja promjena odnosila se na to da je zakonodavac izričkom propisao da se zadužnica i bjanko zadužnica izdaju u jednom primjerku.⁶⁴

3.5. Ovršni zakon iz 2010. godine

U razdoblju od donošenja OZ/10. pa do donošenja i stupanja na snagu OZ/12. pravni institut zadužnice i bjanko zadužnice regulirale su odredbe čl. 125. i 126. OZ/10. Kod toga treba napomenuti da sam OZ/10. nije nikada stupio na snagu jer je derogiran donošenjem OZ/12., ali su se primjenjivale neke njegove odredbe, pa tako i one koje su regulirale zadužnicu i bjanko zadužnicu. Najznačajnija izmjena u OZ/10. odnosila se na formu koja je potrebna za valjanost zadužnice i bjanko zadužnice. Za valjanost zadužnice i bjanko zadužnice propisano je da te privatne isprave mora potvrditi (solemnizirati) javni bilježnik, čime je napuštena dotadašnja pravna regulativa da su takve isprave samo javno ovjerovljene (ovjeren potpis).⁶⁵ Time je zadužnica kao privatna isprava izjednačena u pravnim učincima s javnobilježničkim aktom.⁶⁶

62 V. čl. 66. i 67. ZIDOZ/03.

63 V. čl. 85. ZIDOZ/05.

64 *Ibid.* i v. čl. 86. ZIDOZ/05.

65 V. čl. 125. st. 1. i čl. 126. st. 1. OZ/10.

66 V. *supra* bilj. 17.

Druga izmjena u OZ/10. odnosila se na presumpciju istinitosti u pogledu sadržaja bjanko zadužnice. Tako je OZ/10. propisao da je bjanko zadužnica istinita u pogledu sadržaja, ako je vjerovnik naknadno upisao iznos tražbine koji je manji ili jednak onome za koji mu je dužnik dao suglasnost u trenutku kada je potvrđena kod javnog bilježnika te podatke o vjerovniku.⁶⁷ Izmjene pravne regulative koje je uveo OZ/10. u pravni institut zadužnice i bjanko zadužnice i danas su dio pozitivnog pravnog regulative tog instituta, odnosno u cijelosti su ugrađene u OZ/12. Zaduhnica je promjenom obvezne forme dodatno dobila na značaju jer su javni bilježnici postali odgovorni za oblik i za sadržaj zadužnice.

3.6. Ovršni zakon iz 2012. godine

OZ/12. u pogledu zadužnice i bjanko zadužnice prihvatio je pravno uređenje tog instituta koje je identično OZ/96. sa svim novelama do donošenja OZ/12., a anticipirane su i promjene koje je propisao OZ/10. koji sam nije nikada stupio na snagu.⁶⁸ Osnovna i jedina novina koju je propisao OZ/12. u odnosu na više puta novelirani OZ/96. je uvođenje Registra zadužnica i bjanko zadužnica (dalje – registar).⁶⁹ OZ/12. tako regulira koje sve podatke sadrži registar,⁷⁰ dužnost javnog bilježnika dostavljanja podataka službi registra nakon potvrđivanja zadužnice,⁷¹ obvezu donošenja podzakonskog akta o sadržaju i načinu vođenja registra,⁷² povjerljivost podataka iz registra,⁷³ obvezu upisa u registar zadužnice i bjanko zadužnice ovjerene ili potvrđene prije stupanja na snagu OZ/12. prije njezina podnošenja na naplatu⁷⁴ te postupanje Agencije sa zadužnicom koja nije upisan u regi-

67 V. čl. 126. st. 5. OZ/10.

68 V. čl. 214. i 215. OZ/12.

69 V. čl. 216. OZ/12.

70 Registar zadužnica i bjanko zadužnica sadrži podatke o osobi koja ih je izdala, vrsti zadužnice, u čiju je korist izdana, ako je riječ o zadužnici, je li preuzeto jamstvo za obvezu iz zadužnice ili bjanko zadužnice i tko ga je preuzeo, koji je iznos tražbine za koju je izdana odnosno koji se najviši iznos u nju može upisati te podaci o javnom bilježniku koji je ispravu potvrdio, datumu i poslovnom broju potvrde (čl. 216. st. 1. OZ/12).

71 V. čl. 216. st. 2. OZ/12. Javni bilježnik je dužan odmah nakon potvrđivanja zadužnice ili bjanko zadužnice elektroničkim putem službi registra dostaviti sve podatke propisane u čl. 216. st. 1. OZ/12.

72 Ministar nadležan za poslove pravosuđa donio je Pravilnik o registru zadužnica i bjanko zadužnica („Narodne novine“, broj 115/12. – dalje Pravilnik o registru), a temeljem ovlasti iz čl. 216. st. 3. OZ/12.

73 Podaci iz registra su povjerljivi i njima se može koristiti samo Agencija radi provjere istinitosti zadužnica kad se na temelju njih zatraži naplata tražbine koje su u njima utvrđene, a podaci iz registra dostavit će se na zahtjev sudu ili drugom nadležnom tijelu u vezi s postupkom koji se pred njima vode (čl. 216. st. 4. OZ/12).

74 V. čl. 216. st. 6. OZ/12. Tom odredbom propisana je obveza upisa zadužnica izdanih prije stupanja na snagu OZ/12. u registar, a prije nego se one podnose na naplatu. U protivnom zadužnicu koja nije upisana u registar Agencija neće upisati u Očevidnik neizvršenih osnova za plaćanje niti je izvršiti sukladno odredbama Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima („Narodne novine“, broj 91/10. i 112/12. – dalje ZPONS).

star, odnosno sa zadužnicom čiji se podaci iz zadužnice ne podudaraju s onima iz registra⁷⁵.

3.7. Novela Ovršnog zakona iz 2014. godine

ZIDOZ/14. ponovno je vratio mogućnost naplate na temelju zadužnice i bjanko zadužnice koje nisu upisane u registar⁷⁶, ali je propisao različitu provedbu naplate. Tako je za zadužnice koje su upisane u registar propisano da će Agencija postupiti kao u povodu pravomoćnog rješenja o ovrsi, dok je za one neupisane u registar propisano da će Agencija postupiti kao u povodu zahtjeva za izravnu naplatu.⁷⁷ Agencija će sa zadužnicama upisanima u registar postupati kao povodom pravomoćnog rješenja o ovrsi, a što znači da će naložiti banci da novčani iznos za koji je određena ovrha prenese na naznačeni račun u rješenju o ovrsi.⁷⁸ Ako je naplata zatražena temeljem zadužnice koja nije upisana u registar, Agencija će postupiti kao u povodu zahtjeva za izravnu naplatu, a što znači kao u povodu nepravomoćnog rješenja o ovrsi koje je dostavio sud.⁷⁹

3.8. Novela Ovršnog zakona iz 2017. godine

ZIDOZ/17. ponovno je izjednačio provedbu naplate kod Fine zadužnice upisane u registar i one koja nije upisana, a zadužnica i bjanko zadužnica izgubile su svojstvo pravomoćnog rješenja o ovrsi te je izričito propisano da se zadužnica radi naplate Fini dostavlja u izvorniku.⁸⁰ Ujedno je brisana odredba kojom je do ove novele bilo propisano da Agencija zadužnice u kojima se podaci ne podudaraju s podacima u registru neće upisati u Očevidnik neizvršenih osnova za plaćanje niti je izvršiti sukladno odredbama ZPONS-a te je određeno da se i na prijenos tražbine iz zadužnice na odgovarajući način primjenjuje odredba čl. 185. st. 1. OZ/12.⁸¹ Nakon zadnje novele OZ/12. izravna naplata temeljem zadužnice provodi se kao u povodu rješenja o ovrsi koje je dostavio sud i nema više mogućnosti izravne naplate kao kod pravomoćnog rješenja o ovrsi temeljem kojeg je Agen-

cija odmah po zaprimanju zahtjeva nalagala banci prijenos novčanog iznosa za koji je određena ovrha na račun naznačen u rješenju o ovrsi. Naplata po zadužnici na taj način je izgubila na učinkovitosti i brzini naplate, ali je s druge strane omogućena veća zaštita dužnika, odnosno onemogućene su zloporabe zadužnicom jer dužnik ima rok od 60 dana za poduzimanje radnji u svrhu svoje zaštite.⁸²

4. DOSPJELOST TRAŽBINE IZ ZADUŽNICE

Već je navedeno da pravilnici koji propisuju oblik i sadržaj zadužnice, odnosno bjanko zadužnice, ne predviđaju mogućnost unošenja podataka o osnovnom pravnom poslu koji je bio i povod za izdavanje zadužnice.⁸³ Pravilnik o zadužnici i Pravilnik o bjanko zadužnici jedino propisuju datum izdavanja zadužnice,⁸⁴ slijedom čega u zadužnici nije naznačen trenutak od kojeg je moguće zadužnicu podnijeti na naplatu, odnosno kad dospijeva obveza iz zadužnice, a također nije naznačeno kada tražbina prestaje⁸⁵. Iz toga proizlazi da tražbina iz zadužnice dospijeva odmah po njezinu izdavanju, a može se podnijeti na naplatu i godinama nakon što je osnovna tražbina prestala postojati. To dovodi do određene pravne nesigurnosti i mogućnosti zloporabe zadužnice od strane njezina imatelja.

Neki teoretičari stoga smatraju da bi trebalo propisati da zadužnica može biti podnesena na naplatu najranije na dan dospijeca tražbine iz osnovnog posla te da bi to trebao biti obvezatni sastojak zadužnice.⁸⁶ Također, smatraju da bi trebalo propisati rok važenja zadužnice od njezina izdavanja ili prepustiti strankama da odrede taj rok kao što su kod bjanko zadužnice propisani iznosi koji se mogu upisati u bjanko zadužnicu.⁸⁷

Nakon donošenja ZIDOZ/17. zadužnica i bjanko zadužnica izgubili su pravni status pravomoćnog rješenja o ovrsi, slijedom čega Agencija sa zadužnicom temeljem koje je podnesen zahtjev za izravnu naplatu postupala kao u povodu rješenja o ovrsi koje je dostavio sud.⁸⁸ Stoga se na odgovarajući način primjenjuju i odredbe OZ/12. koje reguliraju ovrhu

75 V. čl. 216. st. 8. OZ/12. Tom odredbom su izjednačene zadužnice koje nisu upisane u registar s onima koje su upisane u registar, ali se podaci iz registra ne podudaraju s onima iz zadužnice. Takve zadužnice Agencija neće upisati u Očevidnik neizvršenih osnova za plaćanje niti je izvršiti sukladno odredbama čl. 6. – 11. ZPONS-a.

76 V. čl. 70. ZIDOZ/14. kojim su brisani st. 6. i 7. čl. 216. OZ/12. te izmijenjen st. 8. čl. 216. OZ/12. Nakon te izmjene ostala je samo odredba da ako se podaci iz registra ne podudaraju s onima iz zadužnice da takve zadužnice Agencija neće upisati u Očevidnik neizvršenih osnova za plaćanje niti je izvršiti sukladno odredbama čl. 6. – 11. ZPONS-a.

77 V. čl. 65. ZIDOZ/14. kojim je promijenjen čl. 208. OZ/12. Prema st. 1. izmijenjenog čl. 208.

78 V. čl. 206. st. 2. OZ/12.

79 V. čl. 209. st. 1. OZ/12.

80 V. čl. 25., 27., 29. i 30. ZIDOZ/17. kojima je brisan čl. 208. te izmijenjeni čl. 209., 214. i 215. OZ/12.

81 Tražbina iz zadužnice može se prenijeti samo u punom iznosu.

82 V. novelirani čl. 206. st. 3. OZ/12.

83 V. *supra* str. 8. i 9.

84 V. čl. 4. st. 1. toč. 6. Pravilnika o zadužnici i čl.

85 Tako i Uzelac, A. i Brozović, J.; Zaduznica: evolucija, aktualno stanje i otvorena pitanja, Zbornik radova s II. međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Split, 2016., str. 67. i 68.

86 V. Uzelac i Brozović, *op. cit.* str. 68. Tako se mjenica može izdati s četiri različita roka dospijeca: po videnju, na određeno vrijeme po videnju, na određeno vrijeme od dana izdanja i na određeni dan (čl. 32. Zakona o mjenici, „Narodne novine“, broj 74/94. i 92/10. – dalje ZM).

87 *Ibid.*

88 V. izmijenjeni čl. 209. st. 1. OZ/12.

na novčanoj tražbini po računu i koje se odnose na zapljenu računa ovršenika i provedbu ovrhe.⁸⁹ S obzirom na to da je sada Agencija uvijek dužna primjerak zahtjeva sa svim podacima o ispravi na temelju koje se provodi izravna naplata (zadužnici) dostaviti ovršeniku odmah nakon upisa osnove za plaćanje u Očevidnik redosljeda osnova za plaćanje te ga ujedno obavijestiti da su mu određena sredstva zaplijenjena i da može o tome dobiti podatke od Agencije, ovršenik i dužnik iz zadužnice može u sljedećem razdoblju od 60 dana poduzeti radnje kod suda za odgodu izdavanja naloga za prijenos zaplijenjenih sredstava ili za proglašenje nedopuštenim pljenidbe i prijenosa.⁹⁰ Kada je zadužnica imala status pravomoćnog rješenja o ovrsi odmah se provodila pljenidba i prijenos sredstava s računa ovršenika. Ako bi došlo do provedbe naplate temeljem zadužnice, a dužnik je veće ranije podmirio tražbinu iz osnovnoga pravnog posla i nije reagirao na opisani način, preostaje mu jedino da u parničnom postupku potražuje naplaćeni iznos temeljem pravila o stjecanju bez osnove. Može se zaključiti da je ZIDOZ/12. oduzimanjem statusa pravomoćnog rješenja o ovrsi zadužnici znatno onemogućio zlouporabu zadužnice.

5. ZASTARA PRAVA IZ ZADUŽNICE

ZOO regulira općenito pitanje zastare, početak tijeka zastare, vrijeme potrebno za zastaru, zastoj i prekid zastare.⁹¹ Prema odredbi čl. 215. st. 1. ZOO-a zastarijevanje počinje teći prvog dana poslije dana kada je vjerovnik imao pravo zahtijevati ispunjenje obveze, osim ako zakonom za pojedine slučajeve nije što drugo propisano.⁹² To znači da se zadnji dan dospjeća obveze ne uračunava u početak tijeka zastare, već zastara počinje teći prvi dan iza dospjelosti.⁹³ Već je navedeno da tražbina iz zadužnice dopijeva odmah poslije njezina izdavanja, pri čemu kod bjanko zadužnice vjerovnik može odmah po njezinu izdavanju upisati iznos tražbine i po potrebi svoje podatke. Stoga smatram da zastara prava iz zadužnice počinje teći prvog dana od dospjeća zadužnice, a to je sljedećeg dana nakon izdavanja zadužnice.⁹⁴

89 V. čl. 209. st. 3. u svezi čl. 205., 206. i 207. OZ/12.

90 V. novelirani čl. 209. st. 5., 6. i 7. OZ/12.

91 V. čl. 214. – 246. ZOO-a.

92 V. čl. 215. st. 1. ZOO-a. Ako se obveza sastoji u tome da se nešto ne učini, da se propusti ili trpi, zastara počinje teći prvog dana poslije dana kad je dužnik postupio protivno obvezi (čl. 215. st. 2. ZOO-a).

93 Tako i Vedriš, M. i Klarić, P.; Gradansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 177.

94 Uzelac i Brozović smatraju da treba razlikovati situaciju kad je zadužnica izdana nakon dospjelosti obveze iz osnovnoga pravnog posla od situacije kad je zadužnica izdana prije roka dospjeća. U prvom slučaju zastarni rok počeo bi teći dan nakon izdavanja zadužnice, a u drugom tek dan nakon dospjeća tražbine iz osnovnoga pravnog posla jer bi bilo suprotno odredbi čl. 215.

U pogledu vremena potrebnog za zastaru tražbine iz zadužnice sve do donošenja i stupanja na snagu odredbi OZ/10. o zadužnici trajale su rasprave i dvojbe o duljini zastarnog roka glede tražbine iz zadužnice. S obzirom na to da je zadužnica i prije donošenja OZ/10., kao i danas, imala pravni status ovršne isprave i rješenja o ovrsi, moglo se zaključivati da treba primijeniti zastarni rok od deset godina propisan u čl. 233. st. 1. ZOO-a.⁹⁵ S druge strane, do donošenja OZ/10. zadužnica je bila privatna isprava na kojoj je javno ovjerenjen potpis slijedom čega ona nije mogla biti izjednačena s javnobilježničkim aktom temeljem čl. 59. st. 1. ZJB-a, pa se ne može primijeniti zastarni rok iz čl. 233. st. 1. ZOO-a, već opći zastarni rok od pet godina propisan u čl. 225. ZOO-a. Smatram da je ispravno drugo navedeno stajalište zbog toga što zadužnica do donošenja OZ/10. nije imala pretpostavke odluka ili isprava navedenih u čl. 233. st. 1. ZOO-a. Nakon donošenja OZ/10. više nije bilo dvojbi da je zadužnica kao solemnizirana privatna isprava izjednačena po pravnoj snazi s javnobilježničkim aktom te su slijedom toga kod zadužnice ispunjene pretpostavke iz čl. 233. st. 1. ZOO-a.

Da bi se pravni institut zastare mogao primijeniti dužnik se mora pozvati na zastaru, odnosno sud ne pazi po službenoj dužnosti na zastaru. Sadašnje pozitivnopravno uređenje zadužnice i bjanko zadužnice koja je izgubila status pravomoćnog rješenja o ovrsi omogućuje dužniku da reagira na eventualni pokušaj naplate tražbine iz zadužnice u odnosu na koju je nastupila zastara, s obzirom na to da Agencija ne daje odmah nalog za prijenos sredstava s računa ovršenika (dužnika), već ovršenik ima rok od 60 dana za zaštitu svojih prava kod suda.⁹⁶ Međutim, do donošenja ZIDOZ/17. kod zadužnica upisanih u registar Agencija je postupala kao u povodu pravomoćnog rješenja o ovrsi i odmah po zaprimanju zahtjeva za naplatu izvršila je prijenos novčanih sredstava s računa ovršenika na račun ovrhovoditelja te dužnik nije mogao staviti prigovor zastare i tražiti od suda proglašenje ovrhe nedopuštenom.⁹⁷ Stoga je tada vjerovnik mogao podnijeti na naplatu zadužnicu u odnosu na koju je nastupila zastara prava iz zadužnice.

U sudskoj praksi postavilo se pitanje o tome ima li podnošenje zadužnice na naplatu pravni učinak iz čl. 241. ZOO-a, odnosno prekida li se time zastara

st. 1. ZOO-a da zastara počinje teći prije dospjeća obveze (Uzelac i Brozović, op. cit. str. 69.). Smatram da takvo stajalište nije ispravno jer je zadužnica vrijednosni papir koji sadrži apstraktnu obvezu koja je neovisna od osnovnoga pravnog posla.

95 Taj zastrani rok propisan je za tražbine utvrđene pred sudom ili drugim nadležnim tijelom, a to su sve tražbine koje su utvrđene pravomoćnom sudskom odlukom ili odlukom drugoga nadležnog tijela javne vlasti, ili nagodbom pred sudom ili drugim nadležnim tijelom, odnosno javnobilježničkim aktom.

96 V. supra bilj. 88. -90.

97 V. supra pogl. 3.7.

potraživanja tražbine iz osnovnoga pravnog posla.⁹⁸ Zauzeto je pravno stajalište da podnošenje zadužnice (u konkretnom slučaju bjanko zadužnice) na naplatu prekida zastaru, a s obzirom na to da na taj način tražbina vjerovnika nije mogla biti ostvarena zbog nedostatka novčanih sredstava na računu, da je sljedećeg dana nakon podnošenja zadužnice na naplatu zastara počela teći ispočetka.⁹⁹ Stoga je podnošenje zadužnice na naplatu Agenciji ili prije banci, radnja kojom vjerovnik pokušava ostvariti svoju tražbinu, i takvom radnjom se prekida zastara.

6. ZADUŽNICA I PRAVNI INTERES U PARNIČNOM POSTUPKU

U parničnom postupku postojanje pravnog interesa nužna je pretpostavka da bi se parnični postupak uopće mogao voditi. Tako je za podnošenje tužbe na utvrđenje izrijekom propisano da se takva tužba može podići kad je to posebnim propisima predviđeno ili kada tužitelj za to ima pravni interes.¹⁰⁰ Za podnošenje kondemnatorne tužbe tužitelj ne mora posebno dokazivati svoj pravni interes, slijedom čega se pojavila dvojba je li moguće ostvarivati tražbinu u parničnom postupku za koju vjerovnik ujedno raspolaže zadužnicom. Jedno od osnovnih načela parničnog postupka je načelo ekonomičnosti koje podrazumijeva da se parnični postupak mora provesti bez odugovlačenja, u razumnom roku te sa što manje troškova i onemogućavanjem zlouporabe prava.¹⁰¹ Sudska praksa opredijelila se za nemogućnost ostvarenja tražbine vjerovnika u parničnom postupku, ako vjerovnik raspolaže zadužnicom koju mu je izdao dužnik u svrhu osiguranja njegova potraživanja.¹⁰² To iz razloga što zadužnica ima svojstvo ovršne isprave i rješenja o ovrsi, a upravo vjerovnik traži donošenje presude koja će imati samo svojstvo ovršne isprave. Stoga vjerovnik ima na raspolaganju brži i jednostavniji način za ostvarenje svoje tražbine okviru ovršnog postupka te bi vođenje parničnog postupka bilo u suprotnosti s načelom ekonomičnosti, odnosno vjerovnik kao tužitelj nema pravni interes za vođenje parničnog postupka.¹⁰³ Postoja-

nje pravnog interesa je procesna pretpostavka za dopuštenost suđenja u određenoj pravnoj stvari, na koju sud pazi po službenoj dužnosti te se tužba mora odbaciti kod nedostatka pravnog interesa tužitelja.¹⁰⁴

6.1. Zaduznica i presudena stvar

S obzirom na svojstva zadužnice kao rješenja o ovrsi i ovršne isprave te da ne postoji pravni interes vjerovnika za ostvarenje tražbine iz zadužnice u parničnom postupku, postavilo se pitanje ima li zadužnica značenje pravomoćno presuđene stvari.¹⁰⁵ I teorija i sudska praksa suglasni su da svojstvo zadužnice kao rješenja o ovrsi i ujedno ovršne isprave ujedno ne znači da zadužnica stječe i svojstvo presuđene stvari.¹⁰⁶ To zbog toga što zadužnica nije sudska odluka niti se vodila parnica o određenom predmetu spora i postavljenom zahtjevu. Kod zadužnice se radi o tome da je ona po učincima samo izjednačena s pravomoćnom sudskom odlukom, ali se ne radi o pretpostavkama iz čl. 333. st. 2. ZPP-a.

7. ZAHTEJEV ZA POVRAT ZADUŽNICE

Nakon što vjerovnik (ovrhovoditelj) zatraži izravnu naplatu temeljem zadužnice ili bjanko zadužnice i u tu svrhu zadužnicu uza zahtjev dostavi Agenciji, vjerovnik može zahtijevati da mu Agencija vrati zadužnicu u slučaju da njegova tražbina nije u cijelosti namirena.¹⁰⁷ Ako je cjelokupna tražbina vjerovnika namirena, Agencija će o tome obavijestiti dužnika ili jamca platca i na njegov zahtjev mu predati zadužnicu.¹⁰⁸ Iz navedenih odredbi OZ/12. proizlazi da dužnik ima ovlast od Agencije tražiti povrat zadužnice jedino kad je tražbina iz zadužnice u cijelosti naplaćena, a u protivnom je jedino vjerovnik taj koji može zatražiti povrat zadužnice. Ako nije izvršena naplata po zadužnici ili je djelomično izvršena, a vjerovnik ne zatraži povrat zadužnice, Agencija je dužna zadužnicu i dalje voditi u Očevidniku redosljeda osnova za plaćanje. Stoga proizlazi da dužnik ne bi mogao zatražiti od Agencije povrat zadužnice u slučaju da tražbina iz zadužnice nije naplaćena temeljem zahtjeva za

98 Prema odredbi čl. 241. ZOO-a zastara se prekida podnošenjem tužbe i svakom drugom vjerovnikovom radnjom poduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim tijelom radi utvrđivanja, osiguranja ili ostvarenja tražbine.

99 V. odluku VSRH broj Rev-946/08-2 od 27. listopada 2010.

100 V. čl. 187. st. 2. Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“, broj 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08 57/11, 148/11, 25/13 i 89/14 – dalje ZPP).

101 V. čl. 10. ZPP-a.

102 V. odluke VSRH broj Rev-184/14-2 od 14. travnja 2015. i broj Rev-288/15-2 od 18. listopada 2016.

103 Tako i Vučković, M.; Zaduznica i pravni interes u parničnom postupku, Hrvatska pravna revija broj 9, Inženjerski biro, Zagreb, 2015., str. 69.

104 V. čl. 288. st. 2. ZPP-a kojom odredbom se predviđa da je sud dužan odbaciti tužbu ako utvrdi da ne postoji pravni interes za podnošenje tužbe na utvrđenje, ali je u teoriji i sudskoj praksi domašaj ove odredbe proširen na sve vrste tužbi.

105 V. čl. 333. st. 2. ZPP-a.

106 Tako i Uzelac i Brozović, op. cit. str.62. V. odluku VSRH-a broj Rev-167/07-2 od 15. travnja 2008. Na sjednici građanskog odjela VSRH-a, održanoj 7. studenog 2016., također je zauzeto pravno shvaćanje da zaduznica nema značenje pravomoćno presuđene stvari.

107 V. čl. 214. st. 6. i čl. 215. st. 3. OZ/12. Agencija će u tom slučaju naznačiti na zaduznici iznos kamate, troškova i glavnice koji je naplaćen.

108 *Ibid.*

izravnu naplatu, ali je dužnik ispunio svoju obvezu iz osnovnoga pravnog posla u svrhu koje obveze je zadužnica izdana kao sredstvo osiguranja.

U slučaju kada je dužnik podmirio svoju obvezu iz osnovnoga pravnog posla vjerovniku, a zadužnica se i dalje nalazi u posjedu vjerovnika, nije sporno da dužnik može tražiti da mu vjerovnik dobrovoljno vrati zadužnicu ili u suprotnom takav zahtjev može ostvarivati sudskim putem.¹⁰⁹ Međutim, postavlja se pitanje može li dužnik osnovano od vjerovnika sudskim putem tražiti predaju u posjed zadužnice koja je predana Agenciji uza zahtjev za izravnu naplatu, a dužnik je dobrovoljno ispunio svoju obvezu iz osnovnoga pravnog posla te još uvijek nije došlo do naplate i temeljem zadužnice. U jednoj odluci VSRH-a zauzeto je pravno shvaćanje da u takvoj situaciji vjerovnik nije pasivno legitimiran za povrat zadužnice jer je ne drži u svom posjedu.¹¹⁰

Smatram da je takvo pravno stajalište pogrešno jer Agencija bi bila zapravo samo pomoćnik u posjedovanju jer se pokorava nalogima vjerovnika i izvršava isključivo njegovu faktičku vlast u odnosu na zadužnicu.¹¹¹ Neprihvatljivo je da dužnik mora čekati dvostruku naplatu iste tražbine kako bi nakon toga od vjerovnika potraživao stečeno bez osnove temeljem dvostruke naplate duga, te da nema u takvoj situaciji mogućnost ostvarenja povrata zadužnice niti od vjerovnika niti od Agencije. Stoga bi dužnik mogao uvijek tražiti povrat zadužnice od vjerovnika kad je podmirio tražbinu iz osnovnoga pravnog posla i to bez obzira nalazi li se zadužnica u posjedu vjerovnika ili ju je on predao uza zahtjev za naplatu Agenciji.

8. PROVEDBA OVRHE TEMELJEM ZADUŽNICE KAO OVRŠNE ISPRAVE

Zadužnica ima učinak rješenja o ovrsi, ali istodobno i ovršne isprave.¹¹² To znači da vjerovnik i ovrhovoditelj može tražiti izravnu naplatu tražbine temeljem zadužnice kao rješenja o ovrsi prijenosom

novčanih sredstava koje dužnik i ovršenik ima kod banaka na ovrhovoditeljev račun i gdje će Agencija postupati dalje kao u povodu rješenja o ovrsi koje je dostavio sud.¹¹³ Nije dopušteno podnositi prijedlog za ovrhu sudu radi ovrhe na novčanim sredstvima na računu temeljem zadužnice i drugih isprava iz čl. 209. st. 1. OZ/12.¹¹⁴ na temelju kojih se može od Agencije zatražiti izravna naplata, osim ako se na temelju tih isprava nije mogla provesti naplata putem Agencije, o čemu ona izdaje potvrdu.¹¹⁵ Međutim, vjerovnik i imatelj zadužnice može tražiti ovrhu protiv dužnika ili jamaca plateca na drugim predmetima ovrhe i gdje zadužnica ima pravni učinak ovršne isprave.¹¹⁶

U sudskoj praksi postavilo se pitanje može li imatelj zadužnice kao ovrhovoditelj temeljem obične zadužnice ili bjanko zadužnice tražiti ovrhu na drugom sredstvu i predmetu ovrhe radi naplate tražbine iz zadužnice, a da prije toga nije pokušao naplatu na računima kod banaka kako je to određeno u samoj zadužnici. Odgovor na to pitanje je potvrđan jer ovrhovoditelj ima zadužnicu koja ima potpuno ravnopravno svojstvo ovršne isprave kao i rješenja o ovrsi, pa ovrhovoditelj može tražiti ovrhu na drugim predmetima ovrhe različitim od onih u zadužnici, i za određivanje i dopustivost ovrhe nije odlučno da je vjerovnik bez uspjeha prije toga pokušao ovrhu na tražbini po računu.¹¹⁷ Također, treba napomenuti da se ne može se podnositi prijedlog za ovrhu na temelju zadužnice kao vjerodostojne isprave jer je već sama zadužnica ovršna isprava, a osim toga niti OZ/12. ne navodi zadužnicu kao jednu od vjerodostojnih isprava.¹¹⁸

Sljedeća dvojba koja se pojavila u sudskoj praksi u svezi provedbe ovrhe temeljem zadužnice kao ovršne isprave odnosila se na to treba li uz prijedlog za ovrhu priložiti izvornik zadužnice ili se uz prijedlog za ovrhu može priložiti i ovjerena preslika zadužnice. Prema odredbi čl. 36. st. 1. OZ/12. određeno je da ako se prijedlog za ovrhu podnosi sudu koji o tražbini nije odlučivao u prvom stupnju, da se uz prijedlog podnosi ovršna isprava ili vjerodostojna isprava u izvorniku ili ovjerenom prije-

109 Dužnik (tužitelj) treba dokazati da je u cijelosti dobrovoljno ispunio svoju obvezu i da vjerovnik (tuženik) drži i dalje u svom posjedu zadužnicu temeljem koje nije izvršena naplata tražbine.

110 V. odluku VSRH-a broj Rev-128/07-2 od 5. prosinca 2007. U toj odluci se navodi: „Međutim, s obzirom da se zadužnice ne nalaze kod tuženika, jer je tuženik iste predao na banku, to je postavljeni tužbeni zahtjev prema tuženiku usmjeren na predaju zadužnice neosnovan, jer se zadužnica ne nalazi u posjedu tuženika. Ukoliko bi tuženik temeljem zadužnice koje je dostavio banki naplatio nešto što ga ne pripada, tužitelj bi u tom slučaju pripadalo pravo da u posebnom postupku prema tuženiku postavi zahtjev usmjeren na isplatu određenog iznosa temeljem stjecanja bez osnove.“

111 V. čl. 12. st. 1. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima („Narodne novine“, broj 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14. – dalje ZV). Tako i Giunio, M. A.; Je li banka/FINA posjednik zadužnice?, Pravo u gospodarstvu, godište 50, svezak 3., Zagreb, 2011, str. 597.

112 V. čl. 214. st. 1. i 7. te čl. 215. st. 1. i 3. OZ/12.

113 V. čl. 209. OZ/12.

114 Te druge isprave osim zadužnice su: ovršna odluka domaćeg suda ili upravnog tijela koja ima potvrdu ovršnosti, ovršna nagodba sklopljena pred domaćim sudom ili upravnim tijelom, ovršna nagodba postignuta u postupku mirnog rješenja spora temeljem čl. 186.a ZPP-a, nalog za plaćanje Hrvatske radiotelevizije s potvrdom ovršnosti, europski ovršni naslov, europski platni nalog, a koji glase na ispunjenje određene novčane tražbine ili obračun poslodavca o neisplati dospelog iznosa plaće, naknade plaće ili otpremnine.

115 V. čl. 211. OZ/12.

116 Npr. na pokretninama ili nekretninama dužnika.

117 V. odluke VSRH-a broj Rev-1858/12-3 od 29. travnja 2015., broj Rev-2466/12-2 od 19. prosinca 2012., broj Rev-1811/12-3 od 25. studenog 2015. i broj Rev-1877/14-3 od 24. veljače 2015.

118 V. čl. 31. OZ/12 te odluku VSRH-a broj Rev-190/14-2 od 3. rujna 2014.

pisu, a na kojoj je stavljena potvrda o ovršnosti.¹¹⁹ S obzirom na to da je zadužnica privatna isprava koju je potvrdio javni bilježnik, potpuno je razvidno da se radi o tražbini o kojoj nije odlučivao sud u prvom stupnju, pa bi trebalo primijeniti odredbu čl. 36. st. 1. OZ-a. Takvo pravno shvaćanje zauzeto je i u recentnoj praksi VSRH-a,¹²⁰ odnosno da se uz prijedlog za ovrhu temeljem zadužnice kao ovršne isprave ista može priložiti u izvorniku ili ovjerenom prijepisu (preslici). Međutim, postoje i vrlo jaki argumenti u prilog pravnog stajališta da zadužnica u pravnom prometu može cirkulirati samo u izvorniku. Prema odredbi čl. 214. st. 1. i čl. 215. st. 1. OZ/12. zadužnica i bjanko zadužnica su isprave koje se izdaju samo u jednom primjerku, a prema odredbi čl. 214. st. 3. i čl. 215. st. 2. OZ/12. kada se zadužnica dostavlja Agenciji uza zahtjev za izravnu naplatu dostavlja se u izvorniku. Stoga bi se također moglo zaključiti da bez obzira na vrstu postupka u kojem ovrhovoditelj prisilnim putem ostvaruje svoju tražbinu, a pri tome se misli na postupak zapljene računa na temelju zadužnice koja ima učinak rješenja o ovrši ili sudski postupak na drugim predmetima ovrhe na temelju zadužnice koja ima svojstvo ovršne isprave, zadužnica i bjanko zadužnica, kao posebno sredstvo osiguranja tražbine, mora biti dostavljena u izvorniku, a ne u ovjerenoj preslici. Smatram da je ovo drugo stajalište prihvatljivije s obzirom na pravnu narav zadužnice i njezina obilježja, a na taj način bi se spriječile i moguće zlouporabe zadužnice u smislu vođenja većeg broja ovršnih postupaka temeljem ovjerene preslike zadužnice.

9. ZAKLJUČAK

Zadužnica je formalni i jednostrani privatnopravni akt koji služi kao instrument osiguranja tražbina s javnopravnim učincima rješenja o ovrši i ovršne isprave. Zaduznica je također samostalni pravni posao koji je uvijek vezan uz obvezu iz glavnoga

ugovornog odnosa, a obična zadužnica od trenutka njezina izdavanja ima sva obilježja vrijednosnog papira, dok bjanko zadužnica stječe to svojstvo nakon što se upiše iznos tražbine i ime vjerovnika. Stoga je značajka obveze iz zadužnice njezina apstraktnost, ako dode do prijenosa zadužnice. U hrvatskom pravnom sustavu zadužnica je prisutna više od dvadeset godina te je u pravnoj normativi do danas bilo sedam manjih ili većih promjena i dopuna pravne regulative toga pravnog instituta ovršnog prava. Tijekom cijelog tog razdoblja pa do danas zadužnica je u cijelosti istisnula ostala sredstva osiguranja tražbina te se svakodnevno primjenjuje u pravnom prometu kod zasnivanja obveznopravnih odnosa čiji je predmet novčana obveza.

Iako su promjenama pravne regulative u svezi zadužnice uklonjene neke dvojbe u svezi pravnih učinaka zadužnice, kao što je primjerice pitanje zastare prava iz zadužnice, i dalje je prisutna apsolutna podnormiranost toga pravnog instituta. Tako je mjenica kao institut osiguranja novčane tražbine regulirana posebnim zakonom koji sadrži više od stotinu odredbi dok se na zadužnicu odnosi nekoliko odredbi ovršnog zakona. Sudska praksa je ograničeno i više ili manje uspješno intervenirala u svojim odlukama na prisutne dvojbe u praksi koje se odnose na izdavanje, pravne učinke i prestanak prava iz zadužnice, a u okviru iniciranih sporova pred sudom. Tako je sudska praksa jasno zauzela pravno stajalište da ne postoji pravni interes imatelja zadužnice za vođenje parnice radi ostvarenja tražbine, ali da zadužnica ujedno nema učinke presudene stvari. Također iz prakse sudova, posebno najvišeg tijela sudbene vlasti, proizlazi da imatelj zadužnice po svom izboru može izabrati hoće li temeljem zadužnice zahtijevati izravnu naplatu putem Agencije i koristiti zadužnicu kao rješenje o ovrši ili će svoje pravo iz zadužnice ostvarivati provođenjem ovrhe putem suda na drugim predmetima ovrhe i koristiti zadužnicu kao ovršnu ispravu i koju može uz prijedlog dostaviti i u ovjerenoj preslici.

Može se zaključiti da je promjenom pravne normative te sudskom praksom u velikoj mjeri došlo do uklanjanja dvojbi u svezi primjene zadužnice u pravnom prometu, ali je i dalje prisutna podnormiranost tog instituta te mogućnost zlouporabe zadužnice. Smatram da bi u odnosu na dospijeeće zadužnice i mogućnost naplate tražbine temeljem zadužnice prije dospijeeća glavne obveze ili nakon što je dužnik ispunio obvezu iz glavnoga pravnog posla, se moglo razmisliti o promjeni obveznog sadržaja zadužnice tako da se dospijeeće tražbine iz zadužnice regulira sukladno kao kod mjenice. Nadalje, smatram da također postoje opravdani argumenti za promjenu sudske prakse da se za-

¹¹⁹ Ista odredba bila je i u čl. 33. st. 1. OZ/96.

¹²⁰ V. odluku VSRH-a broj Rev-2183/13-2 od 13. travnja 2016. U odluci se navodi: „Dakle, kada ovrhovoditelj podnosi prijedlog za ovrhu na temelju ovršne isprave-zadužnice, on je dužan postupiti u skladu s čl. 33. i 35. OZ/96, ali niti više niti manje nego što je određeno tom odredbom. Stoga, u prijedlogu za ovrhu ovrhovoditelj mora između ostalog priložiti i ovršnu ispravu u izvorniku ili ovjerenom prijepisu ako se prijedlog za ovrhu podnosi sudu koji o tražbini nije odlučivao u prvom stupnju što se mora primijeniti i u ovom slučaju jer je zadužnica ovršna isprava koja nije nastala kod suda pred koji se traži ovrha. Zato se prema ocjeni ovog suda, bez obzira o kojoj se ovršnoj ispravi radi, ona može uz prijedlog za ovrhu podnijeti u izvorniku (koji je uvijek samo jedan bez obzira o kojoj se ovršnoj ispravi radi, pa u tome zadužnica nije iznimka) ili ovjerenoj preslici pa i kada je riječ o zadužnici kao ovršnoj ispravi u smislu odredbe čl. 183. st. 7. OZ/96.“. Međutim, prije ove odluke praksa VSRH-a zauzimala je drugačije pravno stajalište, odnosno da se uz prijedlog za ovrhu temeljem zadužnice kao ovršne isprave mora uvijek priložiti zadužnica u izvorniku (v. odluku VSRH-a broj Rev- 2425/13-2 od 13. listopada 2015.).

dužnica u ovršnom postupku može koristiti isključivo u izvorniku, kao i kod izravne naplate, a također da je vjerovnik uvijek pasivno legitimiran za povrat

zadužnice nakon dobrovoljnog ispunjenja obveze, iako se zadužnica nalazi kod Agencije.

PROMISSORY NOTE IN THE CROATIAN LEGAL SYSTEM AND JUDICIAL PRACTICE

Summary

The promissory note was introduced into the Croatian legal system in 1996. Although not under the same name, it entailed all the essential properties of this means of insurance. During the last twenty years, a series of minor and greater amendments to the provisions that set up issuing, properties and legal effects of promissory notes took place. Despite all the above mentioned, this institute of enforcement law remains under-regulated to this day and the practice is continuously burdened with doubts about proceeding with promissory notes from the moment they are issued until the ensured claims are enforced or their cessation.

The main objective of this article is to demonstrate the problems and doubts regarding proceeding with promissory notes from the moment they are issued until the ensured claim is collected or cessation of the claim, simultaneously suggesting solutions in the field of legal regulation and judicial practice.

For example, these doubts include the maturity of the claim ensured by the promissory note, its limitation, legal interest for civil litigation, returning of the promissory note after the collection of claims, the question whether the promissory note produces double jeopardy effects, the possibility to seek direct enforcement prior to requesting enforcement from the Financial Agency, the necessity to enclose an original, or a copy of the promissory note when claiming rights based on the promissory note as a writ of execution, etc.

As an introduction, this article describes the general notion and legal properties of the promissory note, as well as a historic overview of the legal provisions concerning the promissory note. Hereafter this article analyses arguable questions detected in practice in parallel with an overview of legal positions adopted by the courts, especially the Supreme Court of the Republic of Croatia, as the highest judicial authority.

Key words: promissory note, blank promissory note, writ of execution, enforcement order, limitation, maturity of claims, double jeopardy, legal interest